



# Довідник для людей з інвалідністю, які прибули до Польщі у зв'язку з війною в Україні





## Вступ

«Довідник для людей з інвалідністю, які прибули до Польщі внаслідок війни в Україні» – це опрацювання, яке має на меті ознайомити цих людей зі способом легалізації перебування в Польщі (залежно від того, чи мають вони українське громадянство, громадянство іншої країни чи є особами без громадянства), процедурами, пов'язаними з отриманням рішення про інвалідність та отриманням соціальної допомоги. Люди з інвалідністю також знайдуть інформацію про підтримку від Польського фонду реабілітації осіб з інвалідністю. Сподіваємося, що довідник буде корисним для організацій та людей, які надають допомогу біженцям.

### **ПРИМІТКА:**

**Інформація, що міститься в довіднику, стосується законодавства чинного станом на 27 червня 2023 року.**

### **ПРИМІТКА:**

**до Закону «Про допомогу громадянам України...» від 12 березня 2022 р. кілька разів вносилися зміни.**

# ЗМІСТ:

## ЧАСТИНА І. ПРОЖИВАННЯ ТА РОБОТА В ПОЛЬЩІ.

Зузанна Кацюпська \_\_\_\_\_ 7

### 1. ЗАКОННЕ ПЕРЕБУВАННЯ НА ПІДСТАВІ СПЕЦЗАКОНУ «ПРО ДОПОМОГУ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ...» \_\_\_\_\_ 7

A. СПЕЦЗАКОН «ПРО ДОПОМОГУ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ...» \_\_\_\_\_ 7

B. КОГО СТОСУЄТЬСЯ ЗАКОН? \_\_\_\_\_ 7

C. ПЕРШІ КРОКИ ПІСЛЯ ПРИБУТТЯ ДО ПОЛЬЩІ \_\_\_\_\_ 11

1. Реєстрація перебування \_\_\_\_\_ 11

2. Отримання номера PESEL \_\_\_\_\_ 11

3. Отримання електронного документа DIIA.PL \_\_\_\_\_ 14

D. ЧИ МОЖНА ВТРАТИТИ СТАТУС БЕНЕФІЦІАРА СПЕЦЗАКОНУ? \_\_\_\_\_ 14

E. ТИМЧАСОВЕ ПЕРЕБУВАННЯ (РОВУТ CZASOWY) \_\_\_\_\_ 16

F. ЧИ МОЖУТЬ БЕНЕФІЦІАРИ СПЕЦЗАКОНУ ЛЕГАЛЬНО ПРАЦЮВАТИ В ПОЛЬЩІ? \_\_\_\_\_ 18

G. ЧИ МОЖУТЬ БЕНЕФІЦІАРИ СПЕЦЗАКОНУ ВЕСТИ ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ? \_\_\_\_\_ 20

H. НА ЯКІ ВИПЛАТИ МАЮТЬ ПРАВО БЕНЕФІЦІАРИ СПЕЦЗАКОНУ? \_\_\_\_\_ 21

### 2. ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ \_\_\_\_\_ 24

A. ХТО МАЄ ПРАВО НА ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ? \_\_\_\_\_ 24

B. ДОПОМОГА ОСОБАМ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ ТИМЧАСОВИМ ЗАХИСТОМ \_\_\_\_\_ 26

### 3. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ \_\_\_\_\_ 27

A. ЩО ТАКЕ МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ? \_\_\_\_\_ 27

B. ЯК ПОДАТИ ЗАЯВУ ПРО МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ? \_\_\_\_\_ 29

C. ОРГАН, ЯКИЙ ЗДІЙСНЮЄ ПРОВАДЖЕННЯ \_\_\_\_\_ 30

D. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ІНОЗЕМЦЯ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВІ \_\_\_\_\_ 30

E. РІШЕННЯ ПРО НАДАННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ – ЩО ДАЛІ? \_\_\_\_\_ 32

## **ЧАСТИНА ІІ. ПІДТРИМКА ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ**

Адвокатка Катажина Геба _____	<b>32</b>
<b>1. ПРАКТИКА ВИДАЧІ РІШЕНЬ ІЗ ПИТАНЬ ІНВАЛІДНОСТІ _____</b>	<b>32</b>
<b>2. ПРОЦЕДУРА ОТРИМАННЯ РІШЕННЯ ПРО СТУПІНЬ ІНВАЛІДНОСТІ _____</b>	<b>37</b>
<b>3. ПРАКТИКА ОРГАНІВ ЩОДО ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ ПО ІНВАЛІДНОСТІ _____</b>	<b>40</b>
<b>4. ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ РІШЕННЯ ПРО НЕПРАЦЕЗДАТНІСТЬ АБО НЕЗДАТНІСТЬ ДО САМООБСЛУГОВУВАННЯ _____</b>	<b>42</b>
<b>5. ВИПЛАТИ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ «ПРО ДОПОМОГУ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ...» ВІД 12 БЕРЕЗНЯ 2022 РОКУ _____</b>	<b>44</b>
A. БЕНЕФІЦІАРИ СПЕЦЗАКОНУ ТА ВИДИ ДОПОМОГ, НА ЯКІ ВОНИ МАЮТЬ ПРАВО _____	<b>44</b>
B. ОДНОРАЗОВА ГРОШОВА ДОПОМОГА В РОЗМІРІ 300 ЗЛОТИХ _____	<b>46</b>
C. СІМЕЙНІ ВИПЛАТИ (ŚWIADCZENIA RODZINNE) _____	<b>47</b>
Види допомог, обов'язки заявників _____	<b>47</b>
Сімейна допомога (zasiłek rodzinny) _____	<b>49</b>
Доплата до сімейної допомоги (dodatek do zasiłku rodzinnego) _____	<b>51</b>
Опікунські виплати (świadczenia opiekuńcze) _____	<b>52</b>
D. ДОПОМОГА НА ВИХОВАННЯ ЗА ПРОГРАМОЮ «СІМ'Я 500 ПЛЮС» _____	<b>59</b>
E. ВИПЛАТА ЗА ПРОГРАМОЮ «ДОБРИЙ СТАРТ» _____	<b>61</b>
F. «СІМЕЙНИЙ КАПІТАЛ ОПІКИ» (RODZINNY KAPITAŁ OPIEKUŃCZY) _____	<b>63</b>
<b>6. ПІДТРИМКА ВІД PFRON ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ, ПРИБУЛИХ З УКРАЇНИ _____</b>	<b>66</b>
<b>ПОСИЛАННЯ НА БЛАНКИ ЗАЯВ _____</b>	<b>70</b>



# ЧАСТИНА І.

## ПРОЖИВАННЯ ТА РОБОТА В ПОЛЬЩІ

Зузанна Кацюпська

### 1. ЗАКОННЕ ПЕРЕБУВАННЯ НА ПІДСТАВІ СПЕЦЗАКОНУ «ПРО ДОПОМОГУ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ...»

#### А. СПЕЦЗАКОН «ПРО ДОПОМОГУ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ...»

Становище громадян України, які прибули до Польщі через збройну агресію Росії проти їхньої країни, регулюється Законом «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави» від 12 березня 2022 року (тобто Dz. U. z 2023 r. poz. 103, зі змінами),<sup>1</sup> відомим як «Спеціальний закон «Про допомогу громадянам України...»» (скорочено – спецзакон).

#### В. КОГО СТОСУЄТЬСЯ ЗАКОН?

Зазначений закон стосується конкретних груп осіб, перерахованих у ньому, а саме:

- громадян України, які прибули до Польщі в період із 24 лютого 2022 р. у зв'язку з воєнними діями на території України та заявляють про намір залишитися в Польщі;
- їхніх подружжів (також без українського громадянства), які прибули до Польщі в період із 24 лютого 2022 р. у зв'язку з воєнними діями на території України та декларують намір залишитися в Польщі;

---

1. Див. Ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa ((t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 103 z późn. zm.).

- дітей, народжених у Польщі з 24 лютого 2022 р., якщо їхня мати є громадянкою України або дружиною громадянина України, яка прибула до Польщі в період із 24 лютого 2022 р. у зв'язку з воєнними діями на території України та заявляє про намір залишитися в Польщі;
- громадян України з «Карткою поляка», які разом із найближчою сім'єю прибули на територію Польщі у зв'язку з воєнними діями.

Ці особи, відповідно до ч. 1 ст. 2 спецзакону, мають **право законного проживання в Польщі до 4 березня 2024 р.** У подальшій частині довідника ці особи будуть називатися «бенефіціарами спецзакону».

#### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Бенефіціарами спецзакону є лише ті, хто прибув до Польщі законно. Тож особа, яка незаконно перетнула кордон, не є бенефіціаром спецзакону.**

#### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Хоча закон поширює свою дію на подружжів без українського громадянства, які законно прибули до Польщі в період із 24 лютого 2022 року, проте він не поширюється на дітей громадян України, які не мають українського громадянства.**



Відповідно до ч. 3 ст. 2 спецзакону положення про визнання законним перебування в Польщі до 4 березня 2024 р. не застосовуються до іноземців, які мають у Польщі:

- дозвіл на постійне перебування, дозвіл на перебування довгострокового резидента ЄС, дозвіл на тимчасове перебування;
- статус біженця, додатковий захист, дозвіл на толерантне перебування, дозвіл на перебування з гуманітарних причин.

Тому особи із цими підставами для перебування не є бенефіціарами спецзакону «Про допомогу громадянам України...», навіть якщо вони перетнули кордон із Польщею після 24 лютого 2022 року.

Положення про визнання перебування законним до 4 березня 2024 р. також не застосовуються до іноземців, які подали заяви про міжнародний захист у Польщі, або від імені яких подано такі заяви, або які заявили про намір подати такі заяви. Ці особи також не є бенефіціарами спецзакону.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Особа, яка подала заяву про міжнародний захист або заявила про намір подати таку заяву, може відкликати намір або заяву. З моменту відкликання заяви чи наміру перебування цієї особи в Польщі вважатиметься законним згідно ч. 1 ст. 2 спецзакону «Про допомогу громадянам України...», тобто до 4 березня 2024 р. Отже, така особа стане бенефіціаром спецзакону.**

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Спецзакон продовжує легальне перебування в Польщі громадян України, які перебувають у Польщі на підставі національної візи, шенгенської візи або дозволу на тимчасове проживання. Якщо останній день терміну дії національної візи, шенгенської візи або дозволу на тимчасове проживання громадянина України припадає на період після 24 лютого 2022 р., то термін дії такої візи або дозволу автоматично продовжується до 4 березня 2024 року.**

Бенефіціарам спецзакону, які

– на дату 4 березня 2024 року будуть відвідувати заклади дошкільної чи середньої освіти, або реалізувати обов'язкове навчання,

– на дату 4 березня 2024 року вчитимуться в дитячому садку або школі, які діють в українській системі освіти з використанням методів дистанційного навчання,

– не пізніше навчального року 2022/2023 розпочали навчання в галузевій школі II рівня, т.зв. школі «після ліцею» або школі для дорослих,

гарантовано легальне перебування в Польщі до 31 серпня 2024 року.

А бенефіціарам спецзакону, які складатимуть у додаткову сесію польський іспит на атестат зрілості, гарантується легальне перебування в Польщі до 30 вересня 2024 року.

Продовження строків легального перебування також стосується батьків або опікунів неповнолітніх.

## С. ПЕРШІ КРОКИ ПІСЛЯ ПРИБУТТЯ ДО ПОЛЬЩІ

### 1. Реєстрація перебування

Перебування в Польщі бенефіціара спецзакону «Про допомогу громадянам України...» реєструється начальником (komendant) відділу Прикордонної служби Польщі під час прикордонного контролю.

Якщо перебування іноземця в Польщі не було зареєстровано під час прикордонного контролю, реєстрація здійснюється Головою Прикордонної служби Польщі на підставі інформації, наданої місцевим управлінням, у якому іноземець подав заяву про оформлення номера PESEL. Далі Голова Прикордонної служби вносить дані іноземця в реєстр, у якому зберігаються дані бенефіціарів спецзакону.

Отже, якщо ваше перебування не було зареєстровано під час перетину кордону, реєстрація була проведена після того, як ви подали заяву про оформлення номера PESEL.

### 2. Отримання номера PESEL

Якщо ви є бенефіціаром спецзакону, вам треба подати заяву про отримання номера PESEL. Номер PESEL складається з 11 цифр і дає змогу швидко ідентифікувати певну особу.

Бенефіціари спецзакону отримують номер PESEL із позначкою UKR. Це позначення підтверджує, що номер PESEL був присвоєний певній особі на підставі спецзакону «Про допомогу громадянам України...». Дані осіб, які отримали номер PESEL з позначенням UKR, будуть внесені до спеціального реєстру Міністра інформатизації.

Якщо Ви є бенефіціаром спецзакону «Про допомогу громадянам України...» і вам раніше було присвоєно номер PESEL (наприклад, у минулому ви перебували в Польщі й подавали заяву на цей номер), то до вашого поточного номера PESEL потрібно додати позначення UKR. Для цього подайте відповідну заяву в будь-яке місцеве управління. Після отримання позначки UKR ваші дані будуть внесені до вищезгаданого реєстру громадян України.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Заяву про присвоєння номера PESEL потрібно подати протягом 30 днів із дати прибуття на територію Польщі.**

Заява подається особисто, у письмовій формі, до будь-якого місцевого управління на всій території Польщі. Бланки заяв на номер PESEL ви можете отримати в місцевих управліннях, а працівник цієї гміни може допомогти вам заповнити заяву, якщо це необхідно. Заповнену заяву необхідно власноручно підписати транслітерованими ім'ям та прізвищем (podpis czytelny).

У разі якщо через стан здоров'я або інвалідність людина не може подати заяву особисто в місцевому управлінні (urząd gminy), орган самоврядування забезпечує можливість подачі заяви в місці проживання цієї особи.

Недієздатні особи або особи з обмеженою дієздатністю (наприклад, особи, які не досягли 18-річного віку) не можуть самостійно клопотатися про отримання номера PESEL. Від їхнього імені заяву складає один із батьків, опікун, куратор, тимчасовий опікун або особа, яка фактично піклується про дитину. З браком таких осіб номер PESEL може бути присвоєний за рішенням органу

влади, це означає, що ґміна може самостійно присвоїти дитині ідентифікаційний номер, навіть якщо ніхто не подав відповідну заяву.

До заяви про номер PESEL потрібно додати фотографію. Місцеве управління має забезпечити можливість зробити її безкоштовно.

Під час подавання заяви скануються відбитки пальців; це не стосується дітей до 12 років та осіб, яким фізично неможливо відсканувати відбитки пальців.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**У заяві можна вказати адресу електронної пошти, номер мобільного телефону, а також згоду на підтвердження довіреного профілю. Це необов'язкові елементи заяви, їхнє надання не є обов'язковим.**

Довірений профіль (profil zaufany) – це цифровий інструмент, який дає змогу вирішувати офіційні питання онлайн. Якщо під час подання заяви про присвоєння номера PESEL ви погодитесь підтвердити свій довірений профіль, його буде затверджено вже під час подання заяви. На номер телефону, який ви вказали в заяві, прийде SMS з одноразовим кодом, який ви надасте працівникові. Він підтвердить ваш довірений профіль і видасть вам роздруковане підтвердження створення довіреного профілю.

Якщо у вас ще немає довіреного профілю, ви можете самостійно створити його онлайн і підтвердити через свій інтернет-банкінг у одному з польських банків, або в одному з пунктів підтвердження (наприклад, у податковій інспекції або філії ZUS).

### 3. Отримання електронного документа DIIA.PL

DIIA.PL – це електронна посвідка на проживання, яка видається з 23 липня 2022 р. бенефіціарам спецзакону «Про допомогу громадянам України...» Документ DIIA.PL підтверджує законність перебування цієї особи в Польщі, а також її особу.

Особа, яка має дійсний документ DIIA.PL разом із дійсним проїзним документом (наприклад, закордонним паспортом), може:

- перетинати зовнішні кордони ЄС (наприклад, кордон між Польщею та Україною) та внутрішні кордони країн Шенгенської зони (наприклад, кордон між Польщею та Німеччиною);
- перебувати на території країн Шенгенської зони, крім Польщі, у період до 90 днів протягом останніх 180 днів.

Документ DIIA.PL – це суто цифровий документ. Отримати його в паперовому вигляді неможливо. Документ DIIA.PL доступний у застосунку mObywatel (безплатний офіційний застосунок для смартфонів, для якого потрібен довірений профіль). Для дитини також можна завантажити документ DIIA.PL від 5 червня 2023 р.

### D. ЧИ МОЖНА ВТРАТИТИ СТАТУС БЕНЕФІЦІАРА СПЕЦЗАКОНУ?

Виїзд із Польщі на строк понад 30 днів позбавляє бенефіціара спецзакону права легального проживання в Республіці Польща до 4 березня 2024 року: разом із втратою статусу бенефіціара спецзакону втрачається статус UKR. Варто зазначити, що тільки одноразовий виїзд із Польщі на строк більше ніж 30 днів спричиняє такі наслідки. Коротші поїздки, навіть тривалістю загалом понад 30 днів, не позбавляють бенефіціара спецзакону його статусу і прав (кількість днів усіх поїздок не підсумовується).

Утрата статусу бенефіціара спецзакону через виїзд із Польщі на строк, що перевищує 30 днів, не поширюється на осіб, направлених для виконання робіт або послуг за межі Республіки Польща суб'єктами, що ведуть діяльність на території Польщі.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Ви також втратите статус UKR, якщо виїзд із Польщі на понад 30 днів пов'язаний із необхідністю лікування за кордоном.**

Після того, як Голова Прикордонної служби передасть інформацію про виїзд іноземця, на якого поширюється спецзакон «Про допомогу громадянам України...», тривалістю понад 30 днів, статус UKR, присвоєний номеру PESEL, автоматично змінюється на статус NUE, тобто статус іноземця, який не є громадянином держави-члена Європейського Союзу, ані членом сім'ї громадянина ЄС.

Право легального проживання в Польщі також втратить бенефіціар спецзакону, який користується тимчасовим захистом у іншій, ніж Польща, державі Європейського Союзу.

Спецзакон «Про допомогу громадянам України...» передбачає можливість повторного надання іноземцю статусу UKR. Йдеться про ситуацію, коли ця особа повертається до Польщі з України через воєнні дії на території цієї держави. Виїзд з України має бути задокументовано або зафіксовано в реєстрі Голови Прикордонної служби Польщі.

## Е. ТИМЧАСОВЕ ПЕРЕБУВАННЯ (POBYT CZASOWY)

Тимчасове перебування – це дозвіл на проживання в Польщі, який видається на період, необхідний для досягнення мети перебування іноземця на території Республіки Польща, але не довше за 3 роки.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Бенефіціари спецзакону, які мають номер PESEL з позначкою UKR, з 1 квітня 2023 р. можуть подавати заяви на отримання дозволу на тимчасове проживання лише в разі, якщо метою їхнього перебування в Польщі є працевлаштування, ведення господарської діяльності або виконання роботи за фахом, що вимагає високої кваліфікації. Якщо бенефіціар спецзакону подасть заяву на отримання дозволу на тимчасове проживання з метою, іншою від зазначених вище (напр., навчання в Польщі), орган влади відмовить у порушенні провадження.**

Заяву потрібно подати не пізніше ніж в останній день легального перебування в Польщі (згідно із чинним законодавством, не пізніше 4 березня 2024 року).

Заява подається до воєводського управління за місцем проживання. Вам не потрібно подавати заяву особисто в управлінні. Заяву можна надіслати рекомендованим листом на адресу відповідного воєводського управління.



Для відкриття провадження в справі необхідно подати такі документи:

– заповнену заяву на отримання дозволу на тимчасове проживання разом із додатком №1, заповненим роботодавцем (іноземець, який звертається за тимчасовим дозволом на проживання з метою виконання роботи за професією, яка вимагає високої кваліфікації, також додає Додаток №2 з інформацією про наявні професійні кваліфікації, необхідні для виконання роботи, та про можливе проживання іноземця в іншій державі-члені Європейського Союзу протягом не менше ніж 18 місяців на підставі дозволу на проживання, виданого цією державою з позначенням «Блакитна картка ЄС»);

– 4 актуальні кольорові фотографії, неушкоджені, розміром 45x35 мм, зроблені протягом останніх 6 місяців (біометричні фотознімки, призначені для документів, що посвідчують особу, зроблені професійним фотографом),

Під час подачі заяви немає вимоги пред'являти проїзний документ, наприклад, закордонний паспорт (воєвода може викликати іноземця пред'явити проїзний документ або його копію в обґрунтованих випадках).

Воєвода зісканує у вас відбитки пальців лише в тому випадку, якщо їх немає в реєстрі осіб, яким присвоєно номер PESEL на підставі спецзакону.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**До заяви обов'язково додаються документи, що підтверджують обставини, зазначені в заяві. Перед подачею заяви перевірте, які саме документи потрібно надати для отримання цього виду дозволу на тимчасове проживання. Інформацію про умови надання дозволу на тимчасове проживання можна знайти в Законі «Про іноземців»<sup>2</sup> (дозвіл на тимчасове проживання і роботу – ст. 114, дозвіл на тимчасове проживання з метою здійснення підприємницької діяльності – ст. 142, дозвіл на тимчасове проживання з метою працевлаштування за професією, що вимагає високої кваліфікації – ст. 127). Перед поданням заяви також варто ознайомитися з вебсайтом воєводського управління, куди подаватиметься заява, та перевірити, які документи вимагає управління, компетентне розглядати справу.**

### **Ф. ЧИ МОЖУТЬ БЕНЕФІЦІАРИ СПЕЦЗАКОНУ ЛЕГАЛЬНО ПРАЦЮВАТИ В ПОЛЬЩІ?**

Згідно зі спецзаконом громадяни України, які легально проживають у Польщі, можуть працевлаштуватися без отримання дозволу на роботу. Це право поширюється на всіх громадян України, які легально проживають у Польщі: як на бенефіціарів спецзакону, так і на тих, хто проживає в Польщі на інших підставах, ніж спецзакон (наприклад, особи, які мають дозвіл на тимчасове проживання).

Умовою визнання законною роботою, виконуваною громадянином України в Польщі, є інформування роботодавцем Повітового управління праці (urząd pracy). Роботодавець повинен повідомити Повітове управління праці про працевлаштування громадянина України впродовж 14 днів із дня початку роботи.

2. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 2354 z późn. zm.).

У повідомленні роботодавець вказує, зокрема, різновид договору, укладеного з працівником, посаду або різновид виконуваної роботи, тривалість робочого часу або кількість робочих годин за тиждень або місяць, а також належну працівникові винагороду.

Тривалість робочого часу громадянина України не може бути нижчою від зазначеної в повідомленні, або кількість годин – не меншою за зазначену в повідомленні, а винагорода за працю – не нижче тієї, що визначається за ставкою, вказаною в повідомленні, пропорційно збільшена в разі збільшення робочого часу або кількості робочих годин.

Обов'язок повідомлення про працевлаштування не поширюється на громадян України, які:

- мають право на проживання, яке дає право працювати без необхідності отримання дозволу (напр., особи зі статусом біженця, додатковим захистом, дозволом на постійне проживання, дозволом на проживання довгострокового резидента ЄС або дозволом на проживання з гуманітарних причин),
- мають дозвіл на роботу та відповідне право на проживання,
- звільнені від обов'язку мати дозвіл на роботу (напр., особи з «Карткою поляка»),
- працюють на підставі заяви про працевлаштування (oświadczenie o rowierzeniu pracy), якщо повітове управління праці внесло цю заяву до реєстру заяв перед тим, як іноземець приступив до роботи, а робота виконується на умовах, вказаних у цій заяві.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Обов'язок повідомляти про працевлаштування надалі є чинним, якщо громадянину України надано дозвіл на тимчасове проживання та роботу за умови дотримання вимоги повідомлення, зазначеної вище. У такому разі роботодавець повинен виконати повідомлення впродовж 14 днів із дня отримання рішення про надання дозволу на тимчасове проживання та роботу.**

### **Г. ЧИ МОЖУТЬ БЕНЕФІЦІАРИ СПЕЦЗАКОНУ ВЕСТИ ГОСПОДАРСЬКУ ДІЯЛЬНІСТЬ?**

Громадяни України, які:

– є бенефіціарами спецзакону «Про допомогу громадянам України...» ,

– легально проживають у Польщі на підставі Закону «Про іноземців» від 12 грудня 2013 р. (мають одне з прав на проживання, перерахованих у Законі, напр., дозвіл на тимчасове проживання, або штамп, що підтверджує подання заяви на тимчасове проживання),

можуть вести підприємницьку діяльність у Польщі на тих же умовах, що і громадяни Польщі, за умови отримання номера PESEL. Отже, якщо ви є бенефіціаром спецзакону, то можете вести господарську діяльність тільки після отримання номера PESEL. Якщо ви втратите право легального проживання в Польщі (напр., втратите статус бенефіціара спецзакону), то можете втратити право на ведення господарської діяльності в Польщі на умовах, що застосовуються до громадян Польщі.

## Н. НА ЯКІ ВИПЛАТИ МАЮТЬ ПРАВО БЕНЕФІЦІАРИ СПЕЦЗАКОНУ?

Бенефіціари спецзакону «Про допомогу громадянам України...» мають право на такі виплати:

- сімейні виплати, зазначені в Законі «Про сімейні виплати» від 28.11.2003 р.;
- допомога на виховання (500+), зазначена в Законі «Про державну допомогу у вихованні дітей» від 11 лютого 2016 р., якщо вони проживають із дітьми на території Польщі;
- допомога «добрий старт», зазначена в положеннях, виданих на підставі ст. 187а Закону «Про підтримку сім'ї та систему патронатних сімей» від 9 червня 2011 року, якщо вони проживають із дітьми на території Польщі;
- «сімейний капітал опіки», зазначений у Законі від 17 листопада 2021 року;
- співфінансування зменшення плати за перебування дитини в яслах, дитячому клубі або в денного вихователя, відповідно до ч.1 ст. 64с Закону «Продогляд за дітьми віком до 3 років» від 4 лютого 2011 року, якщо вони проживають із дітьми на території Польщі;

відповідно на умовах і в порядку, визначеними цими положеннями, за винятком умови наявності посвідки на проживання з приміткою «доступ до ринку праці». Бенефіціари спецзакону мають право на вищезгадані виплати, навіть якщо вони не мають посвідки на проживання з приміткою «доступ до ринку праці»..

Бенефіціари спецзаконау «Про допомогу громадянам України...» також можуть отримати одноразову допомогу в розмірі 300 злотих на особу на утримання, зокрема для покриття витрат на харчування, одяг, взуття, засоби особистої гігієни та оплату житла.

Порядок подачі заяв на зазначені виплати описані в II частині довідника.

Воєвода також може надавати допомогу бенефіціарам спецзаконау, зокрема:

- проживання (наприклад, у пунктах колективного розміщення),
- забезпечення повного пансіону колективного харчування,
- забезпечення транспорту до місць розміщення або місць, де надається медична допомога,
- фінансування проїзду медичним транспортом,
- забезпечення засобами для прибирання та особистої гігієни,
- організація місць надання необхідної медичної допомоги,
- забезпечення в разі необхідності контрольних візитів медичного персоналу ддя осіб із позитивним результатом діагностичного тестування на SARS-CoV-2.

Воєвода забезпечує таку допомогу не менше, ніж упродовж 2 місяців із дати першого вїзду до Польщі бенефіціара спецзаконау. Протягом перших 120 днів із дати першого вїзду в Польщу ця допомога безоплатна.

Якщо бенефіціар спецзаконау хоче користуватися цією допомогою довше, то через 120 днів він має покривати наперед 50% витрат на допомогу, але не більше ніж 40 злотих на день за особу.

Після 180 днів отримування допомоги бенефіціар спецзакону має покривати наперед 75% витрат на допомогу, але не більше ніж 60 злотих на день за особу.

Це положення не поширюється на:

- осіб з інвалідністю (така особа мусить мати рішення про інвалідність або про ступінь інвалідності, або рішення видане медичним експертом ZUS про повну непрацездатність і нездатність до самообслуговування, або про нездатність до самообслуговування, або про повну непрацездатність, або про часткову непрацездатність і доцільність професійної перепідготовки) та осіб, які доглядають за особами з інвалідністю,
- жінок старших за 60 років,
- чоловіків старших за 65 років,
- вагітних жінок,
- осіб, які виховують дитину віком до 12 місяців,
- осіб, які самотньо доглядають трьох і більше дітей на території Польщі,
- неповнолітніх,
- осіб, що перебувають у важкій життєвій ситуації, яка не дає змоги покривати частину витрат на допомогу,
- тимчасових опікунів, призначених для неповнолітніх, які прибули на територію Польщі без дорослого в якості фактичного опікуна, а також на тимчасових опікунів, призначених для неповнолітніх, які до прибуття в Польщу були влаштовані в патронатні сім'ї в Україні.

Це означає, що воєвода може надати соціальну допомогу вищезазначеним особам через 120 днів, без необхідності покриття цими особами частини витрат.

### ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

**Тимчасовий опікун – це особа, призначена опікунським судом для представництва інтересів неповнолітнього та піклування про неповнолітнього громадянина України, який є бенефіціаром спецзакону і який перебуває в Польщі без відповідальних за нього осіб відповідно до чинного законодавства Польщі.**

## 2. ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ

### А. ХТО МАЄ ПРАВО НА ТИМЧАСОВИЙ ЗАХИСТ?

Тимчасовий захист є формою міжнародного захисту, що надається іноземцям, які масово покинули країну свого походження, зокрема, через війну. **Відповідно до імплементаційного рішення ЄС від 4 березня 2022 року**<sup>3</sup> тимчасовий захист у Європейському Союзі поширюється на осіб, які були змушені покинути Україну з 24 лютого 2022 року.

Початково тимчасовий захист було запроваджено на один рік. Його термін дії вже продовжено до 4 березня 2024 р. (потім його, можливо, продовжать до 4 березня 2025 р.)

---

3. Див. [ІМПЛЕМЕНТАЦІЙНЕ РІШЕННЯ РАДИ \(ЄС\) 2022/382 від 4 березня 2022 р., що встановлює наявність масового напливу переміщених осіб з України у розумінні ст. 5 Директиви 2001/55/ЄС від 20 липня 2001 р. та запроваджує тимчасовий захист](#)



Тимчасовим захистом на території Європейського Союзу можуть користуватися:

- громадяни України, які проживали в Україні до 24 лютого 2022 року;
- особи без громадянства або громадяни третіх країн, крім України, які користувалися міжнародним захистом або еквівалентним національним захистом в Україні до 24 лютого 2022 р. (напр., особи, які мали статус біженця в Україні);
- члени сімей двох вищезазначених категорій осіб за умови, що сім'я вже перебувала в Україні до 24 лютого 2022 року.

Членами сім'ї, які мають право на тимчасовий захист, вважаються:

- подружжя,
- неповнолітні та неодружені діти або діти подружжя,
- інші близькі родичі, які проживали разом однією сім'єю станом на 24 лютого 2022 р. та які на той час повністю або частково залежали від цієї особи.

Особи без громадянства (особи, які не мають громадянства жодної країни) та громадяни третіх країн, які мали право постійного проживання в Україні, також можуть користуватися тимчасовим захистом, якщо вони не можуть повернутися до своєї країни або регіону походження в безпечних та тривалих умовах.

Особи, які бажають отримати тимчасовий захист у Польщі, мають звернутися до Голови Управління в справах іноземців за довідкою, що підтверджує користування тимчасовим захистом.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Бенефіціари спецзакону «Про допомогу громадянам України...» є особами, які користуються тимчасовим захистом. Тому їм не потрібно звертатися за довідкою, що підтверджує користування тимчасовим захистом. За довідкою мають звернутися ті, на кого не поширюється дія спецзакону, але на яких поширюється тимчасовий захист (напр., діти громадян України без українського громадянства; особи, які мали право постійного проживання в Україні й не можуть безпечно повернутися в країну походження; особи, яким надано статус біженця в Україні).**

Довідка про тимчасовий захист підтверджує легальне перебування іноземця в Польщі.

Особа, яка має довідку про тимчасовий захист разом із дійсним проїзним документом (наприклад, закордонним паспортом), може:

- перетинати зовнішні кордони ЄС (напр., кордон між Польщею та Україною) та внутрішні кордони країн Шенгенської зони (напр., кордон між Польщею та Німеччиною);
- перебувати на території інших країн Шенгенської зони, крім Польщі, строком до 90 днів протягом останніх 180 днів.

### **В. ДОПОМОГА ОСОБАМ, ЯКІ КОРИСТУЮТЬСЯ ТИМЧАСОВИМ ЗАХИСТОМ**

На вимогу особи, яка користується тимчасовим захистом і якій видано відповідну довідку, Голова Управління в справах іноземців забезпечує медичним обслуговуванням та надає соціальну допомогу через розміщення та харчування, або допомогу у вигляді

грошової допомоги. Для того, щоб скористатися допомогою у вигляді грошових виплат (для покриття витрат на самостійне проживання), необхідно подати відповідну заяву на ім'я Голови Управління в справах іноземців, до Відділу соціальної допомоги. Допомога становить 25 злотих за день (для самотньої людини) і виплачується до 15 числа поточного місяця.

Медична допомога координується фірмою «Petra Medica» Sp. z o.o. у Варшаві. Для запису на прийом звертайтеся на гарячу лінію за тел. 22 740 20 20. У випадках раптової загрози здоров'ю і життю звертайтеся в найближчу лікарню до відділення невідкладної допомоги лікарні (SOR - Szpitalny Oddział Ratunkowy) або телефонуйте за номером 112. Медичне обслуговування включає медичні послуги в такому ж розмірі, що й особам, які мають право на обов'язкове або добровільне медичне страхування, за винятком санаторно-курортного лікування або санаторно-курортної реабілітації.

Іноземець, який користується тимчасовим захистом, може законно приступити до роботи без необхідності отримання дозволу на роботу, а також вести підприємницьку діяльність у Польщі, на тих же умовах, що і громадяни Польщі.

### 3. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ

#### А. ЩО ТАКЕ МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ?

Люди, які були змушені залишити країну свого походження, можуть у Польщі подати заяву про надання міжнародного захисту **на підставі Закону «Про надання захисту іноземцям на території Республіки Польща» від 13 червня 2003 року<sup>4</sup>.**

---

4. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej Dz.U. 2003 nr 128 poz. 1176, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1264, 1383, z 2023 r. poz. 185.

Міжнародний захист у формі статусу біженця або додаткового захисту надається особам, які залишили країну свого походження через побоювання переслідування або реальний ризик зазнати серйозної шкоди.

**Статус біженця** надається іноземцю, якщо через обґрунтовані побоювання переслідування в країні походження за ознакою расової належності, релігії, національності, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів він не може або не хоче користуватися захистом тієї країни.

**Додатковий захист** надається іноземцю, якщо повернення в країну походження може піддати його реальному ризику заподіяння серйозної шкоди через:

1. винесення смертної кари або страти,
2. катування, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання,
3. серйозна та індивідуальна загроза життю чи здоров'ю внаслідок загального насильства проти цивільних осіб у ситуації міжнародного або внутрішнього збройного конфлікту – і через цей ризик іноземець не може або не хоче користуватися захистом країни походження.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Громадяни України, які не можуть повернутися до країни походження через триваючий збройний конфлікт, можуть відповідати умовам додаткового захисту.**

Управління досліджує, або надати іноземцю статус біженця, або додатковий захист у тому самому провадженні.

## В. ЯК ПОДАТИ ЗАЯВУ ПРО МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ?

Щоби подати заяву про міжнародний захист, необхідно з'явитися в будь-який відділ Прикордонної служби Польщі й заявити про намір звернутися за таким захистом. Офіцер Прикордонної служби повинен заповнити разом із заявником відповідну заяву, яку потім підписує заявник. Якщо іноземець не знає польської мови, прикордонник надасть перекладача.

Після подачі заяви іноземець отримає тимчасове посвідчення особи (так званий TZTC), а його паспорт здається на зберігання Голові Управління в справах іноземців. Документ TZTC підтверджує особу людини, яка подала заяву про міжнародний захист.

Процедура подання заяви на міжнародний захист дещо відрізняється у випадку неповнолітнього іноземця, який перебуває в Польщі без нагляду дорослих, відповідальних за нього згідно із чинним законодавством Польщі. Він не може

самостійно подати заяву про міжнародний захист; таку заяву від імені неповнолітнього без опікуна подає куратор. Відповідний орган Прикордонної служби – після отримання заяви про намір подати заяву про міжнародний захист неповнолітньою особою без піклування – негайно звернеться до опікунського суду за місцем перебування неповнолітнього із заявою про призначення куратора. Суд призначить куратора негайно, не пізніше ніж упродовж 3 днів із дня отримання заяви. Під час розгляду всі процесуальні документи (напр., рішення, повістки) будуть направлятися на адресу куратора. Також саме куратор буде відповідальним за підготовку можливого оскарження.

## С. ОРГАН, ЯКИЙ ЗДІЙСНЮЄ ПРОВАДЖЕННЯ

Прикордонна служба не веде провадження щодо надання міжнародного захисту, а лише приймає заяву від іноземця. Органом, який здійснює провадження в першій інстанції (розглядає справу вперше), є **Голова Управління в справах іноземців (Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców)**<sup>5</sup>.

Після розгляду заяви по суті заяви Управління ухвалює рішення, у якому:

- надає статус біженця,
- відмовляє в наданні статусу біженця та надає додатковий захист,
- одночасно відмовляється надати статус біженця та додатковий захист, тобто відмовляє в наданні міжнародного захисту.

Якщо іноземець отримує відмову, він може її оскаржити до органу другої інстанції, яким є **Рада в справах біженців (Rada do Spraw Uchodźców)**. Скарга має бути надіслана впродовж 14 днів рекомендованим листом на адресу Голови Управління в справах іноземців.

## D. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ІНОЗЕМЦЯ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВІ

Під час розгляду справи про надання міжнародного захисту іноземцю надається безплатна медична допомога. Наразі

---

5. Управління в справах іноземців є органом державної адміністрації з питань в'їзду іноземців на територію Республіки Польща, проїзду через цю територію, перебування на ній та виїзду з неї, надання міжнародного захисту, притулку, згоди на толерантне перебування та надання тимчасового захисту. Веб-сайт: <https://www.gov.pl/web/udsc>

медичну допомогу координує «Petra Medica» Sp. z o.o. у Варшаві (тел. гарячої лінії: 22 740 20 20). У випадках раптової загрози здоров'ю і життю звертайтеся до найближчої лікарні до відділення невідкладної допомоги або телефонуйте за номером 112. Медичне обслуговування включає медичні послуги в такому ж розмірі, що й особам, які мають право на обов'язкове або добровільне медичне страхування, за винятком санаторно-курортного лікування або санаторно-курортної реабілітації.

Управління зобов'язане надати соціальну допомогу особі, яка звернулася за міжнародним захистом. Соціальна допомога може надаватися в центрі, яким керує Голова Управління в справах іноземців; вона включає, зокрема, проживання, повний пансіон колективного харчування або грошова компенсація замість харчування, кишенькові на невеликі особисті витрати, уроки польської мови та основні навчальні матеріали. Якщо іноземець не бажає користуватися опікою в центрі, він може подати заяву на грошові виплати, щоб самостійно покривати витрати на проживання в Польщі. Допомога становить 25 злотих за день (для самотньої людини) і виплачується до 15 числа поточного місяця.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Якщо ви подали заяву про міжнародний захист, ви не можете залишати Польщу. Під час перших 6 місяців провадження також не можна працювати. Якщо минуло 6 місяців із дати подання заяви про міжнародний захист, і вашу справу не було вирішено, ви можете подати заяву до Голови Управління в справах іноземців про видачу довідки, яка дасть вам право працювати в Польщі.**

## Е. РІШЕННЯ ПРО НАДАННЯ МІЖНАРОДНОГО ЗАХИСТУ – ЩО ДАЛІ?

Особа, якій надано статус біженця або додатковий захист, після отримання рішення може подати заяву про видачу посвідки на проживання («карти побиту») до Голови Управління в справах іноземців.

Особа, якій надано статус біженця, також отримає женеvський паспорт.

Особа, якій надано додатковий захист, може використовувати паспорт, виданий органами влади країни походження.

Після отримання рішення про надання статусу біженця або додаткового захисту іноземець може подати заяву про надання індивідуальної програми інтеграції.

Заява подається старості через повітовий центр допомоги родині за місцем проживання іноземця. Іноземець має подати цю заяву в граничний строк до 60 днів від дати отримання рішення про надання міжнародного захисту.

**Інтеграційна програма** включає, зокрема, виплату грошової допомоги, консультації спеціалістів, зокрема юридичні, психологічні та сімейні, а також оплату курсів польської мови.





## ЧАСТИНА II. ПІДТРИМКА ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Адвокатка Катажина Геба

### 1. ПРАКТИКА ВИДАЧІ РІШЕНЬ ІЗ ПИТАНЬ ІНВАЛІДНОСТІ

Якщо громадянин України з інвалідністю приїхав до Польщі у зв'язку з війною в Україні та законно перебуває на території Польщі, бажає користуватися з виплат або пільгами для осіб з інвалідністю нарівні з громадянами Польщі, **він повинен мати рішення про ступінь та категорію інвалідності**. Отримання такого документа є необхідним у зв'язку з вимогами польської системи встановлення інвалідності, яка діє з 1 вересня 1997 р.

Інвалідність та ступінь інвалідності встановлюються повітовими та воєводськими комісіями з питань встановлення інвалідності, тоді як призначення пенсії вирішується Закладом соціального страхування (ZUS) у системі медичних експертів та комісій.

Відповідно до Закону «Про професійну й соціальну реабілітацію та зайнятість осіб з інвалідністю» від 27 серпня 1997р.<sup>6</sup> рішення про інвалідність або ступінь інвалідності видаються Повітовими комісіями зі встановлення інвалідності. Таке рішення необхідне для отримання **посвідчення**, що дає змогу користуватися пільговими тарифами на проїзд у транспорті або, напр., для участі в заняттях з ерготерапії або реабілітації.

---

6. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. Nr 123 poz. 776; tekst jedn. Dz.U. 2023 poz. 100); Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (tekst jedn. Dz.U. 2021 poz. 857).

Виділяють такі ступені інвалідності:

- **Значний ступінь інвалідності:** особа з порушенням роботи організму, непрацездатна або здатна працювати лише в захищених умовах праці, та потребує для виконання соціальних ролей постійного або тривалого догляду та допомоги інших через нездатність до самообслуговування.

Нездатність до самообслуговування - це порушення роботи організму, яке заважає цій людині самостійно задовольняти основні потреби життя без допомоги інших людей (самообслуговування, рух, спілкування). Рішення видають вищезгадані комісії зі встановлення інвалідності при Повітових центрах допомоги родині.

- **Помірний ступінь інвалідності:** особа з порушенням роботи організму, непрацездатна або здатна працювати лише в захищених умовах праці, або потребує тимчасової чи часткової допомоги інших для виконання соціальних ролей. У цьому випадку рівнозначним є рішення медичного експерта ZUS про повну непрацездатність.
- **Легкий ступінь інвалідності:** особа з порушенням роботи організму, що спричиняє значне зниження працездатності порівняно з можливостями особи зі схожою професійною кваліфікацією з повною психічною та фізичною формою, або особа з обмеженнями у виконанні соціальних ролей, які можуть бути компенсовані за допомогою оснащення ортопедичними, допоміжними або технічними засобами. У цьому випадку еквівалентним рішенням, ухваленим медичним експертом ZUS є рішення про часткову непрацездатність і доцільність перепідготовки.

**Діти до 16 років** класифікуються як особи з інвалідністю (без визначення ступеня інвалідності), якщо вони мають порушення фізичного розвитку або психіки, очікувана тривалість якої буде довшою за 12 місяців через вроджений дефект, тривалу хворобу або пошкодження організму, а також якщо необхідно забезпечити їм повну опіку або допомогу в задоволенні основних життєвих потреб, які перевищують підтримку, необхідну людині її віку.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Рішення медичного експерта ZUS щодо повної непрацездатності та нездатності до самостійного існування (видані внаслідок звернення за призначенням пенсії) трактуються нарівні з рішеннями про значний ступінь інвалідності, виданими комісіями зі встановлення інвалідності при Повітових центрах допомоги родині; за їхньою допомогою можна користуватися знижками й пільгами, передбаченими для людей з інвалідністю.**

## **2. ПРОЦЕДУРА ОТРИМАННЯ РІШЕННЯ ПРО СТУПІНЬ ІНВАЛІДНОСТІ**

Рішення про інвалідність - це документ, який формально підтверджує статус особи з інвалідністю, виданий Повітовою комісією зі встановлення інвалідності.

Повітові комісії зі встановлення інвалідності ухвалюють рішення за клопотанням:

1. зацікавленої особи,
2. законного представника цієї особи,
3. законного представника дитини.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Рішення про інвалідність, видане в Україні, у Польщі не визнається. Якщо іноземець має документ, який підтверджує інвалідність або шкоду здоров'ю, виданий у іншій країні, ніж Польща, це не є підставою для надання іноземцю статусу особи з інвалідністю згідно з польським правом. Потрібно отримати новий документ відповідно до процедур, встановлених для мешканців Польщі.**

### **Що має містити заява?**

Заява про отримання рішення про інвалідність має містити:

- персональні дані: ім'я та прізвище заявника, дату народження, адресу проживання;
- мету отримання рішення (напр., соціальна допомога, право на знижки, паркувальну картку, можливість брати участь у заняттях з ерготерапії).

Важливо, щоб обґрунтування заяви, тобто опис соціальної та професійної ситуації особи, яка звертається за рішенням, містило інформацію про те, чи зверталася особа раніше із заявою про встановлення інвалідності та чи отримує вона виплати із соціального страхування.

Крім того, потрібні **документи**:

- медична довідка про стан здоров'я, видана лікарем, під наглядом якого перебуває заявник (це може бути лікар загальної практики); така довідка дійсна впродовж одного місяця з моменту видачі, протягом цього часу треба подати заяву;

– ксерокопії медичної документації (історії хвороби), які дають можливість оцінити ступінь інвалідності;

### **Де взяти бланк заяви?**

Необхідні бланки заяв, які необхідно заповнити, можна взяти в Повітовій комісії зі встановлення інвалідності. Ви також можете попросити вищезгадану комісію надіслати чисті бланки поштою на вказану адресу.

### **Чи потрібно буде особисто приходити до лікаря?**

Після подання повного пакету документів заявник отримує (як правило через два тижні) повідомлення про виклик його з'явитися на засідання лікарської комісії.

Якщо особа, яка звертається за отриманням рішення про інвалідність, не може брати участь у засіданні комісії через тривалу хворобу, яка перешкоджає їй з'явитися особисто на засідання (що має бути задокументовано відповідною медичною довідкою), то перевірка стану здоров'я, необхідна для ухвалення рішення, може бути проведена за місцем перебування цієї особи. Тоді потрібно зазначити у відповідній графі заяви, що немає можливості самостійно з'явитися на засіданні комісії.

Якщо головуючий комісії вважатиме, що наявної в його розпорядженні медичної документації достатньо для ухвалення рішення (це стосується хронічно хворих осіб або перебуваючих у лікарні, які мають обмежені рухові можливості), рішення може бути ухвалено без огляду пацієнта.

## **Скільки часу потрібно для ухвалення рішення?**

Закон встановлює місячний строк для ухвалення рішення, а в особливих випадках - два місяці. Як правило, рішення ухвалюють протягом двох тижнів після засідання комісії.

## **Куди звертатися, якщо ми не згодні зі змістом рішення або хочемо його доповнити?**

Рішення Повітовій комісії зі встановлення інвалідності може бути оскаржене (протягом 14 днів після вручення рішення) до Воєводської комісії зі встановлення інвалідності (через повітову комісію, яка ухвалила рішення). Так само, це рішення може бути оскаржене в Суді праці та соціального страхування (через воєводську комісію). Провадження в таких справах звільнене від судових зборів.

Якщо заява стосується доповнення рішення, виданого раніше, то заявник має подати заяву про наявність дійсного рішення, у якому, однак, бракує суттєвих вказівок (наприклад, у документі немає інформації про те, що особа є сліпою). Без цих вказівок особа з інвалідністю не може користуватися певними знижками або терапією.

## **3. ПРАКТИКА ОРГАНІВ ЩОДО ВИПЛАТИ ПЕНСІЙ ПО ІНВАЛІДНОСТІ**

До компетенції Закладу соціального страхування (ZUS) входять ухвалення рішень про непрацездатність або нездатність самостійного існування. Наявність рішення необхідна для отримання таких допомог, як пенсія у зв'язку з втратою непрацездатності (відома як *renta chorobowa*) або додаткові виплати для людей, які нездатні жити самостійно.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Фіксованого розміру пенсії по втраті працездатності немає. ZUS розраховує його індивідуально. Розмір виплати залежить, зокрема, від страхового й не страхового стажу та розміру заробітку. Тому громадянин України, який претендує на пенсію по втраті працездатності, має мати якусь історію роботи та оплати медичного страхування.**

Відповідно до статті 12 Закону «Про пенсії з фонду соціального страхування»<sup>7</sup>:

- непрацездатна особа – це особа, яка повністю або частково втратила працездатність через погіршення фізичної підготовленості й не має перспективи відновлення працездатності після перепідготовки;
- повністю непрацездатна особа - це особа, яка втратила здатність виконувати будь-яку роботу;
- Частково непрацездатна особа - це особа, яка значно втратила працездатність відповідно до рівня наявної кваліфікації.

Відповідно до ст. 13 Закону «Про пенсії з фонду соціального страхування»:

- непрацездатність визначається на строк не більше ніж 5 років;
- якщо згідно з медичними знаннями немає прогнозу відновлення працездатності до закінчення вищезазначеного терміну, непрацездатність може бути встановлена на строк понад 5 років.

---

7. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. 1998 nr 162 poz. 1118; tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 504, ze zmianami).



Особи, нездатні до самостійного існування, мають право на **додаткову допомогу (świadczenie uzupełniające)**<sup>8</sup> в розмірі 500 злотих.

#### **4. ПОРЯДОК ОТРИМАННЯ РІШЕННЯ ПРО НЕПРАЦЕЗДАТНІСТЬ АБО НЕЗДАТНІСТЬ ДО САМООБСЛУГОВУВАННЯ**

Щоб отримати рішення про непрацездатність від Закладу соціального страхування, необхідно подати відповідну заяву у відділенні ZUS. До заяви потрібно долучити наявну медичну документацію.

Після подання заяви Медичний експерт ZUS оцінює непрацездатність, її ступінь, а також визначає дату початку непрацездатності, тривалість або очікуваний період непрацездатності з урахуванням:

1. причинно-наслідковий зв'язку непрацездатності з конкретними обставинами,
2. тривалості або передбачуваного періоду нездатності жити самостійно,
3. доцільності професійної перепідготовки.

На підставі медичної документації, а також безпосереднього огляду зацікавленої особи медичний експерт ухвалює відповідне рішення. Упродовж 14 днів після вручення цього рішення заявник може подати заперечення, яке необхідно подати до лікарської комісії Закладу соціального страхування через відділ ZUS за місцем проживання.

---

8. Ustawa z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1842 z późn. zm.).

Пам'ятайте, що як медичний експерт ZUS в першій інстанції, так і лікарська комісія в другій – мають право викликати зацікавлену особу для надання, зокрема медичної документації з курсу лікування, висновку лікаря-консультанта або інших документів із курсу лікування, наприклад, у стаціонарі.

Президент ZUS має право заперечити проти рішення через його дефектність упродовж 14 днів із моменту винесення рішення медичним експертом ZUS.

Заперечення розглядається лікарською комісією ZUS. Заклад соціального страхування зобов'язаний повідомити зацікавлену особу про заперечення. Підставою для ухвалення рішення Закладом соціального страхування є рішення, видане в першій інстанції медичним експертом ZUS, якщо воно не було оскаржене, або видане в другій інстанції лікарською комісією ZUS, якщо воно набрало чинності.

Однак, якщо зацікавлена особа не згодна з рішенням лікарської комісії ZUS, яка є органом другої інстанції, вона має право на апеляцію через Заклад соціального страхування до Окружного суду за місцем свого проживання. Строк на подачу апеляції становить 1 місяць із моменту вручення рішення ZUS. Подача апеляційної скарги звільнена від сплати судового збору.

Аналогічна процедура застосовується і у разі отримання рішення про нездатність до самостійного існування.

## **5. ВИПЛАТИ ВІДПОВІДНО ДО ЗАКОНУ «ПРО ДОПОМОГУ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ...» ВІД 12 БЕРЕЗНЯ 2022 РОКУ**

### **A. БЕНЕФІЦІАРИ СПЕЦЗАКОНУ ТА ВИДИ ДОПОМОГ, НА ЯКІ ВОНИ МАЮТЬ ПРАВО**

Бенефіціарами Закону «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави» є особи, які прибули до Польщі в період із 24 лютого 2022 року у зв'язку з війною в Україні й перебування яких на території Республіки Польща вважається законним (інформація про те, хто й на яких умовах може бути бенефіціаром спецзакона, описана в першій частині довідника). Якщо бенефіціар проживає в Польщі з дитиною з українським громадянством, яка також прибула до Польщі в період із 24 лютого 2022 року і є її батьком (матір'ю) або законним опікуном, то він має право на виплати для дітей.

Бенефіціари спецзакона «Про допомогу громадянам України...» мають право на:

1. одноразову грошову допомогу в розмірі 300 злотих,
2. сімейні виплати, зазначені в Законі «Про сімейні виплати» від 28 листопада 2003 р.<sup>9</sup>,
3. допомогу на виховання (500+), зазначену в Законі «Про державну допомогу у вихованні дітей» від 11 лютого 2016 р.,
4. допомогу «добрий старт», зазначену в положеннях, виданих на підставі ст. 187а Закону «Про підтримку сім'ї та систему патронатних сімей» від 9 червня 2011 р.,
5. «сімейний капітал опіки», зазначений у Законі «Про сімейний капітал опіки» від 17 листопада 2021 року

---

9. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U 2003 nr 228 poz. 2255; tekst jedn. Dz.U. 2022 poz. 615).

6. співфінансування зменшення плати за перебування дитини в яслах, дитячому клубі або в денного вихователя, відповідно до ч.1 ст. 64с Закону «Про догляд за дітьми віком до 3 років» від 4 лютого 2011 року.

Для бенефіціара спецзакону право на виплати визначається починаючи з місяця, у якому було подано заяву, не раніше ніж у місяць, у якому громадянин був внесений до реєстру Голови Прикордонної служби, а у випадку виплат на дитину – також коли дитину було внесено до цього реєстру.

Голова Прикордонної служби надає Закладу соціального страхування, який визначає право на такі виплати: на виховання (т. зв. 500+), «добрий старт», «сімейний капітал опіки», перераховані в пп. 3) - 5), та співфінансування, зазначене в п. 6), доступ до інформації про виїзд громадянина України з Польщі на строк понад 30 днів, який позбавляє його прав, передбачених спецзаконом. Таку саму інформацію він надає (через міністра з питань сім'ї) відповідному органу, який відповідно до Закону «Про сімейні виплати» від 28 листопада 2003 р. визначає право на сімейні виплати, зазначені в п. 2).

Виплата допомоги або співфінансування призупиниться, якщо бенефіціар спецзакону, який їх одержує, виїде з Польщі. У разі повторного візду до Польщі виплата допомоги або співфінансування відновлюється з місяця, у якому їх було припинено, за умови дотримання умов, які дають право на отримання цієї допомоги або співфінансування.

Компетентний орган, який визначає право на будь-яку з вищезазначених допомог, може викликати бенефіціара спецзакону, який перебуває на території Польщі та подав заяву або вже отримує допомогу, з'явитися особисто. Якщо бенефіціар

спецзакону «Про допомогу громадянам України...» з'явиться після встановленого терміну в повістці, відповідна допомога буде виплачена з місяця наступного за місяцем, у якому він з'явився до органу влади, за умови, що він усе ще матиме право на цю допомогу. Якщо він не з'явиться – виплата допомоги буде припинена.

## **В. ОДНОРАЗОВА ГРОШОВА ДОПОМОГА В РОЗМІРІ 300 ЗЛОТИХ**

Громадянин України, який відповідно до Закону «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави» від 12 березня 2022 р. отримав номер PESEL UKR, відповідно до ст. 31 цього закону має право на одноразову грошову допомогу в розмірі 300 злотих. Грошова допомога призначена для утримання, зокрема на покриття витрат на харчування, одяг, взуття, засоби особистої гігієни та витрати на житло.

Органом, який призначає вищевказану допомогу, є вїйт, бурмістр або мер міста за місцем проживання особи, яка звернулась по допомогу. Вїйт, бурмістр або мер міста можуть вирішити, що заяви будуть розглядатися Центрами соціального забезпечення (OPS), а виплати буде призначати (на підставі розпорядження) керівник такого центру.

Заяву на отримання допомоги подає особа, яка має на неї право; у випадку неповнолітніх – законний представник (один із батьків або законний опікун), тимчасовий опікун або особа, яка піклується про дитину.

Заява має містити дані заявника або особи, від імені якої подається заява, а саме: ім'я (імена) та прізвище; дата народження; громадянство; вид, серія та номер документа, на підставі якого

здійснено перетин кордону; інформація про дату в'їзду на територію Республіки Польща, адреса, номер PESEL та контактні дані.

Призначення одноразової допомоги не потребує винесення рішення, тоді як відмова у її наданні вимагає форми рішення, яке буде доставлено на адресу, вказану в заяві. Його можна оскаржити впродовж 14 днів із моменту вручення до Апеляційної колегії місцевого самоврядування через орган, який видав рішення.

## С. СІМЕЙНІ ВИПЛАТИ

### 1. Види допомог, обов'язки заявників

Громадянин України, який прибув до Польщі в період із 24 лютого 2022 р. у зв'язку з війною в Україні й перебування якого на території Республіки Польща визнано законним на підставі спецзакону, може отримати сімейні виплати відповідно до правил польського законодавства (Закон «Про сімейні виплати»).

Сімейні виплати це:

- сімейна допомога (zasiłek rodzinny),
- доплата до сімейної допомоги,
- опікунські виплати (świadczenia opiekuńcze):
  - допомога для догляду (zasiłek pielęgnacyjny),
  - спеціальна опікунська допомога (specjalny zasiłek opiekuńczy),
  - виплати на догляд (świadczenie pielęgnacyjne).

Щоб одержати кожну із сімейних виплат, потрібно подати заяву до місцевого управління за місцем проживання (або в центр соціального забезпечення чи іншу установу гміни, якій було передано надання сімейних виплат у цій гміні).

Заяву можна подати:

- особисто, в управлінні міста чи ґміни або в центрі соціальної допомоги за місцем проживання, або в іншому додатковому місці, визначеному місцевою владою,
- рекомендованим листом,
- онлайн через платформу ePUAP,
- онлайн на порталі Empatia: <https://empatia.mpips.gov.pl>.

У заяві треба зазначити номер PESEL заявника, вид, серію та номер документа, що був підставою для перетину кордону. Якщо йдеться про призначення допомоги на дитину, то потрібно також надати дані дитини.

Якщо йдеться про допомогу, призначення якої залежить від розміру доходу, то до заяви необхідно додати довідку про доходи родини, а якщо йдеться про допомогу, яка залежить від віку дитини, потрібно додати скорочений витяг акту про народження або інший документ, що підтверджує її вік.

Управління ухвалить щодо допомоги, якої стосується звернення, рішення, яке буде надіслано поштою на адресу проживання, указану в заяві. Тому не забудьте повідомити управління про це після можливої зміни адреси. У разі отримання відмови ви можете (упродовж 14 днів із дня її вручення) подати апеляцію до відповідної Апеляційної колегії місцевого самоврядування через орган, який виніс рішення.

Сімейна допомога виплачується на номер банківського рахунку, указаний у заяві або поштовим переказом.

## Сімейна допомога

Сімейна допомога призначена для покриття частини витрат на утримання дитини, а надання права на допомогу залежить від розміру доходу.

Сімейна допомога призначається, якщо дохід сім'ї на одну особу або дохід учня не перевищує 674 злотих. Якщо членом сім'ї є дитина з рішенням про інвалідність (до 16 років) або рішенням про помірний чи значний ступінь інвалідності, сімейна допомога призначається, якщо дохід сім'ї на одну особу або дохід учня не перевищує 764 злотих.

У разі перевищення зазначеної суми, що дає право цій сім'ї на сімейну допомогу, сімейна допомога та доплати до сімейної допомоги призначаються в розмірі різниці між загальною сумою сімейної допомоги з доплатами та сумою, на яку було перевищено критерій доходу сім'ї (т. зв. механізм «злотий за злотий»).

На сімейну допомогу та доплати до неї мають право:

- батьки, один із батьків або законний опікун дитини;
- фактичний опікун дитини;
- учні.

Сімейна допомога призначається до досягнення дитиною:

- 18 років, або
- закінчення школи, але не довше ніж до 21 року, або
- 24 років, з рішенням про помірний або значний ступінь інвалідності, якщо вона далі навчається в школі або університеті.



На допомогу також має право особа, яка навчається в школі або університеті, але не довше ніж до досягнення 24-річного віку. Йдеться про повнолітнього, який не перебуває на утриманні батьків.

На місяць розмір сімейної допомоги становить:

- ◇ 95 злотих за дитину віком до 5 років;
- ◇ 124 злотих за дитину віком від 5 до 18 років;
- ◇ 135 злотих за дитину віком від 18 до 24 років.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Суми, що стосуються доходу та розмір сімейних виплат, переглядаються кожні 3 роки з урахуванням результатів спостережень за рівнем порогової підтримки доходів сім'ї<sup>10</sup>.**

Заяву на призначення сімейної допомоги треба подавати до Центру соціальної допомоги, за місцем проживання. Цей же центр займається виплатою призначеної допомоги.

Є доплати до сімейної допомоги на:

- навчання та реабілітацію дитини з інвалідністю,
- самотнє виховання дитини,
- виховання дитини в багатодітній родині.

---

10. Див.: Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 25 kwietnia 2005 r. w sprawie sposobu ustalania progu wsparcia dochodowego rodzin (Dz.U. 2005 nr 80 poz. 700).

## **Доплата до сімейної допомоги на навчання та реабілітацію дитини з інвалідністю**

На доплату на освіту та реабілітацію дитини має право матір або батько, фактичний або законний опікун дитини, а також учень на покриття збільшених витрат, пов'язаних із реабілітацією або навчанням дитини у віці:

- a. до досягнення 16-річного віку дитиною з рішенням про інвалідність;
- b. старшою за 16 років, до 24 років, з рішенням про помірний чи значний ступінь інвалідності.

Доплата виплачується щомісяця в розмірі:

- ◇ 90,00 злотих за дитину віком до 5 років;
- ◇ 110,00 злотих за дитину віком від 5 років до 24 років.

На доплату на освіту та реабілітацію дитини мають право:

- мати або батько дитини;
- фактичний опікун дитини (особа, яка фактично піклується про дитину, якщо вона звернулася до суду в сімейних справах із заявою про усиновлення дитини) або законний опікун дитини, а також
- учень (повнолітній учень, який не перебуває на утриманні батьків у зв'язку з їхньою смертю або у зв'язку зі встановленням права на аліменти з їхнього боку на підставі рішення суду чи мирової угоди) для покриття підвищених витрат, пов'язаних із реабілітацією або навчанням дитини.

## **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Суми, що стосуються доходу та розмір сімейних виплат, переглядаються кожні 3 роки з урахуванням результатів спостережень за рівнем порогової підтримки доходів сім'ї<sup>11</sup>.**

Заяву на призначення сімейної допомоги треба подавати до Центру соціальної допомоги, за місцем проживання. Цей же центр займається виплатою призначеної допомоги.

### **Опікунські виплати**

#### **Допомога для догляду**

Ця допомога надається для покриття частини витрат, що виникають у зв'язку з необхідністю забезпечення себе доглядом та допомоги іншої особи у зв'язку з нездатністю до самостійного існування.

Допомога для догляду надається:

- дитині з інвалідністю;
- особі з інвалідністю старшій 16 років, якщо має рішення про значний ступінь інвалідності;
- особі з інвалідністю старшій 16 років, якщо має рішення про помірний ступінь інвалідності, якщо інвалідність виникла до 21 року життя;
- особі не молодшій за 75 років.

Допомога для догляду виплачується в розмірі 215,84 злотих на місяць.

11. Див.: Rozporządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 25 kwietnia 2005 r. w sprawie sposobu ustalania progu wsparcia dochodowego rodzin (Dz.U. 2005 nr 80 poz. 700).

Не має права на допомогу для догляду:

- особа, яка має право на надбавку до пенсії на догляд (dodatek pielęgnacyjny);
- особа, влаштована в установі, що забезпечує цілодобове обслуговування, такий як: будинок соціальної допомоги, виховний молодіжний центр, притулок для неповнолітніх, слідчий ізолятор для неповнолітніх, виправна установа, слідчий ізолятор, в'язниця;
- особа, якщо член її сім'ї за кордоном має право на допомогу на догляд за цією особою, якщо інше не передбачено правом про координацію систем соціального забезпечення або двосторонніми угодами про соціальне забезпечення.

Якщо особі призначено надбавку на догляд за період, у якому їй також виплатили допомогу для догляду, то ZUS або інший пенсійний орган виплатить цій особі пенсію за віком або по інвалідності зменшену відповідно на суму виплаченої за цей період допомоги для догляду перекаже її на банківський рахунок відповідного органу.

### **Спеціальна опікунська допомога (specjalny zasiłek opiekuńczy)**

Ця допомога надається для забезпечення постійного догляду за особою з рішенням про значний ступінь інвалідності або рішенням про інвалідність включно з вказівками: необхідності постійного або тривалого догляду чи допомоги іншої особи у зв'язку зі значно обмеженою можливістю самостійного існування та потребою щоденної постійної участі опікуна дитини в процесі її лікування, реабілітації та освіти.

Спеціальна опікунська допомога надається особам, які мають обов'язок по утриманню, а також подружжю, якщо:

- не працює/працює неповноцінно чи не мають інших заробітків, або
- вони відмовилися від роботи або інших заробітків.

Спеціальна опікунська допомога надається у випадку, якщо сукупний дохід сім'ї особи, яка здійснює догляд, та сім'ї особи, яка потребує догляду, не перевищує 764 злотих на місяць на одну особу.

Якщо сукупний дохід сім'ї особи, яка здійснює догляд, та сім'ї особи, яка потребує догляду, на одну особу на місяць перевищує суму, яка дає право на спеціальну опікунську допомогу, на суму, меншу або рівну квоті, яка відповідає найменшій сімейній допомозі, належній за період, за який вона визначена, спеціальна опікунська допомога призначається, якщо її було призначено в попередній виплатний період. У разі перевищення доходу в наступному календарному році спеціальна опікунська допомога не призначається.

Якщо особа, яка потребує догляду, є **неповнолітньою**, у доходи сім'ї цієї особи враховуються доходи таких членів сім'ї:

- a. особи, яка потребує догляду,
- b. батьків особи, яка потребує догляду,
- c. подружжя одного з батьків особи, яка потребує догляду,
- d. людини, з якою один із батьків особи, яка потребує догляду, виховує спільну дитину,
- e. дітей, віком до 25 років, які перебувають на утриманні осіб,

зазначених у п. а)-d) (за винятком дитини, яка перебуває під опікою законного опікуна, одруженої дитини, повнолітньої дитини з власною дитиною, а також одного з батьків особи, яка потребує догляду, зобов'язаної судовим наказом сплачувати їй аліменти).

Якщо ж особа, яка потребує догляду, є **повнолітньою**, у доходи сім'ї цієї особи враховуються доходи таких членів сім'ї:

- a. особи, яка потребує догляду,
- b. подружжя особи, яка потребує догляду,
- c. особи, з якою особа, яка потребує догляду, виховує спільну дитину,
- d. дітей, віком до 25 років, які перебувають на утриманні осіб, зазначених у пп. а)-с) (за винятком дитини, яка перебуває під опікою законного опікуна, одруженої дитини, а також повнолітньої дитини з власною дитиною).

Спеціальна опікунська допомога надається в розмірі 620 злотих на місяць.

Спеціальна опікунська допомога не надається, якщо:

1. особа, яка здійснює догляд:

– має призначену пенсію за віком, за інвалідністю, сімейну – у разі смерті подружжя, призначені у випадку збігу права на сімейну пенсію та інших видів виплат по інвалідності, соціальної, постійної допомоги, учительської компенсації, дострокової пенсії та допомоги до виходу на пенсію, або додаткових батьківських виплат,

– має призначену спеціальну опікунську допомогу, виплати на догляд або допомогу для опікуна,

– має рішення про значний ступінь інвалідності;

2. особа, яка потребує догляду:

влаштована в патронатну сім'ю (за винятком патронатної сім'ї родичів), у дитячий будинок сімейного типу або, у зв'язку з необхідністю освіти чи реабілітації, до закладу, який надає цілодобовий догляд, зокрема до спеціального навчально-виховного центру (за винятком медичного закладу), та дістає там цілодобовий догляд понад 5 днів на тиждень;

3. на особу, яка потребує догляду, іншій особі призначено дострокову пенсію;

4. особі, яка потребує догляду, призначено доплату до сімейної допомоги, спеціальну опікунську допомогу, виплати на догляд або допомогу для опікуна;

5. пна особу, яка потребує догляду, інша особа за кордоном має право на виплати для покриття витрат, пов'язаних із доглядом, якщо інше не передбачено правом про координацію систем соціального забезпечення або двосторонніми угодами про соціальне забезпечення.

### **Виплати на догляд через втрату працевлаштування або іншої прибуткової роботи**

Ці виплати надаються особам, які не влаштовуються на роботу або іншу прибуткову діяльність, або звільняються з роботи, щоби піклуватися про особу з рішенням про значний ступінь інвалідності або рішенням про інвалідність із вказівками про необхідність постійного чи тривалого догляду або допомоги іншої особи у зв'язку зі значно обмеженою здатністю до самостійного існування

та потреби щоденної постійної участі опікуна дитини під час її лікування, реабілітації та освіти.

Виплати на догляд надаються:

- a. матері або батьку,
- b. фактичному опікуну дитини,
- c. особі, яка є родичем і водночас прийомним батьком-матір'ю,
- d. іншим особам, які зобов'язані до утримування, за винятком осіб зі значним ступенем інвалідності, у разі, якщо спільно виконуються такі умови:

– батьки особи, яка потребує догляду, померли, позбавлені батьківських прав, неповнолітні або мають рішення про значний ступінь інвалідність;

– немає інших родичів першого ступеня споріднення, вони – неповнолітні або мають рішення про значний ступінь інвалідність;

– немає осіб, зазначених у пп. b)-c), або з рішенням про значний ступінь інвалідності.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Розмір виплат на догляд щорічно коригується з 1 січня. Розмір виплат на догляд на наступний календарний рік оголошується міністром соціального забезпечення в урядовому віснику Польщі «Польський монітор» до 15 листопада кожного року.**



Виплати на догляд надаються, якщо інвалідність особи, яка потребує догляду, виникла:

- не пізніше досягнення 18-річного віку, або
- під час навчання в школі або вищому навчальному закладі, але не пізніше 25 років.

Виплати на догляд надаються в розмірі 2458 злотих на місяць (у 2023 році).

Виплати на догляд не надаються, якщо:

1. особі, яка здійснює догляд,:

– призначено спеціальну опікунську допомогу, виплати на догляд або допомогу для опікуна,

2. особа, яка потребує догляду:

– перебуває в шлюбі і її подружжя не має рішення про значний ступінь інвалідності;

– влаштована в патронатну сім'ю (за винятком патронатної сім'ї родичів), у дитячий будинок сімейного типу або до закладу, який надає цілодобовий догляд у зв'язку з необхідністю освіти чи реабілітації, зокрема до спеціального навчально-виховного центру (за винятком медичного закладу), та дістає там цілодобовий догляд понад 5 днів на тиждень;

3. на особу, яка потребує догляду, іншій особі призначено дострокову пенсію;

4. особі, яка потребує догляду, призначено доплату до сімейної допомоги, спеціальну опікунську допомогу, виплати на догляд або допомогу для опікуна;

- на особу, яка потребує догляду, інша особа за кордоном має право на виплати для покриття витрат, пов'язаних із доглядом, якщо інше не передбачено правом про координацію систем соціального забезпечення або двосторонніми угодами про соціальне забезпечення.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Реєстрація в Повітовому управлінні праці в якості особи, яка шукає роботу, або статус безробітного не впливає на право на виплати на догляд.**

#### **Д. ДОПОМОГА НА ВИХОВАННЯ ЗА ПРОГРАМОЮ «СІМ'Я 500 ПЛЮС»**

Допомога на виховання за програмою «Сім'я 500 плюс» (т. зв. 500+) призначена для часткового покриття витрат, пов'язаних із вихованням дитини, зокрема догляд за нею та задоволення її життєвих потреб. Вона виплачується щомісяця в розмірі 500 злотих на дитину віком до 18 років.

Допомога на виховання надається громадянам України згідно зі ст. 26 спецзакону «Про допомогу громадянам України...»: одному з батьків – якщо дитина перебуває на його утриманні, фактичному опікуну дитини – якщо дитина проживає з ним разом і перебуває на утриманні фактичного опікуна; законному опікуну дитини; директору будинку соціальної допомоги; патронатній сім'ї, особі, яка керує дитячим будинком сімейного типу, директору опікунсько-виховного закладу тощо.

Програму «Сім'я 500 плюс» реалізували громади, а з 1 червня 2022 року її повністю реалізує Заклад соціального страхування. Це означає, що ZUS є органом, уповноваженим як розглядати заяви, так і виплачувати допомогу на виховання 500+.

Щоб одержати допомогу, необхідно подати заяву в ZUS через:

- портал Міністерства сім'ї та соціальної політики:  
[empatia.mpips.gov.pl](http://empatia.mpips.gov.pl),
- інтернет-банкінг,
- платформу електронних послуг ZUS.

#### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Можливість подачі заяви через портал Emp@tia або електронний банкінг доступна тільки батькам/опікунам, які мають номер PESEL. Якщо в них немає цього номера, вони подають заяву через платформу електронних послуг ZUS.**

Призначення допомоги на виховання ZUS-ом не вимагає адміністративного рішення. У разі відмови – ZUS ухвалює рішення, яке заявник дістане на платформі електронних послуг ZUS. Відмову можна оскаржити (протягом 14 днів із моменту її отримання) до президента ZUS, а далі – скарга до адміністративного суду.

#### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Заяви на отримання допомоги на виховання можна подавати тільки в електронному вигляді, а виплата призначеної допомоги відбувається тільки в безготівковій формі, на банківський рахунок, указаний заявником.**

Допомогу на виховання призначають на річний виплатний період з 1 червня по 31 травня наступного календарного року. Якщо заява подається під час виплатного періоду, допомога на виховання призначається, як правило, з місяця подачі заяви до закінчення виплатного періоду. Щоб одержати допомогу на виховання на новий виплатний період, що почнеться з 1 червня, заяви можна подавати з 1 лютого, лише в електронному вигляді.

## Е. ВИПЛАТА ЗА ПРОГРАМОЮ «ДОБРИЙ СТАРТ»

Виплата «Добрий старт» призначена для шкільного набору дитини незалежно від доходу сім'ї. Виплату може одержати один із батьків або опікун учня віком до 20 років або, у випадку учня з інвалідністю, до 24 років.

Рішення, які підтверджують інвалідність дитини – це: рішення про помірний чи значний ступінь інвалідності, або рішення про необхідність спеціальної освіти, або рішення про необхідність реабілітаційно-виховних занять.

Виплата «Добрий старт» також надається учням, якщо вони до початку навчального року в поточному календарному році досягли 20-річного віку, а – у випадку дітей з інвалідністю – 24 роки.

Виплату «Добрий старт» можуть одержати:

- один із батьків дитини,
- фактичний опікун дитини, тобто особа, яка фактично піклується про дитину і звернулася до суду із заявою про її усиновлення,
- законний опікун дитини – особа, якій судом призначено опіку над дитиною,

- учень - дорослий учень, який не перебуває на утриманні своїх батьків, оскільки вони померли або призначено від них аліменти,
- особа, що стає самостійною, тобто особа, яка покидає прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, опікунсько-виховний заклад тощо.

Якщо про дитину піклуються обоє батьків одночасно, то заяву на виплату подає один із них; якщо ж обоє подадуть – виплату одержить той, хто зробив це першим. Якщо дитина проживає не з обома батьками, заяву подає той, хто фактично опікується дитиною; якщо другий із батьків також подасть заяву, то ZUS визначить, хто фактично піклується про дитину, і допомога буде виплачена цьому з батьків.

Якщо за рішенням суду дитина перебуває під поперемінним піклуванням батьків, кожен із них може подати заяву й одержати виплату «Добрий старт» у розмірі 150 злотих.

Виплата «Добрий старт» також надається дітям, які перебувають під патронатом, та особам, які стають самостійними й залишають патронат.

Програма «Добрий старт» реалізується Закладом соціального страхування. Це означає, що ZUS є органом, уповноваженим як розглядати заяви, так і виплачувати допомогу «Добрий старт».

Для отримання виплати необхідно подати заяву в ZUS у період з 1 липня по 30 листопада через:

– портал Міністерства сім'ї та соціальної політики:  
[empatia.mpips.gov.pl](http://empatia.mpips.gov.pl),

- інтернет-банкінг,
- платформу електронних послуг ZUS.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Заяву на виплату «Добрий старт» можна подавати лише в електронному вигляді, а виплата призначеної допомоги відбуватиметься тільки в безготівковій формі на банківський рахунок, указаний у заяві.**

У разі відмови призначення виплати, скасування або зміни права на виплату та неправомірно отриманої виплати ZUS видасть рішення, яке заявник дістане в електронному вигляді на платформі електронних послуг ZUS. Негативне рішення можна оскаржити (упродовж 14 днів із моменту його отримання) до президента ZUS, а потім скарга до адміністративного суду.

### **F. «СІМЕЙНИЙ КАПІТАЛ ОПІКИ» (RODZINNY KAPITAŁ OPIEKUŃCZY)**

«Сімейний капітал опіки» (RKO) - це виплати на часткове покриття витрат, пов'язаних із вихованням дитини, зокрема піклування про неї та задоволення її життєвих потреб. Ці виплати не залежать від доходу сім'ї.

«Сімейний капітал опіки» призначений на другу й кожному наступну дитину віком від 12 до 35 місяців. Капітал виплачується в розмірі 500 злотих або 1000 злотих на місяць на дитину в сім'ї. Батьки можуть самі обрати, чи хочуть вони одержувати капітал у розмірі 500 злотих упродовж 24 місяців чи 1 000 злотих упродовж 12 місяців (сумарно капітал не може бути більшим за 12 000 злотих на дитину).

«Сімейний капітал опіки» надається на другу й наступну дитину в сім'ї:

- матері або батькові дитини;
- особі, яка прийняла дитину на виховання та звернулася до суду з опіки із заявою про її усиновлення, у тому числі усиновителю, – якщо дитина перебуває на утриманні та проживає разом із вищевказаними особами.

Капітал не надається, якщо:

- дитина влаштована в патронатну сім'ю;
- батько-мати дитини позбавлений батьківських прав;
- член сім'ї має право за кордоном на виплату на дитину аналогічну капіталу, якщо інше не передбачено положеннями про координацію систем соціального забезпечення або двосторонніми міжнародними договорами про соціальне забезпечення.

«Сімейний капітал опіки» – це виплати, які реалізуються Закладом соціального страхування. Це означає, що ZUS є органом, уповноваженим як розглядати заяви, так і виплачувати допомогу.

Щоб одержати ці виплати, потрібно подати заяву до ZUS через:

- портал Міністерства сім'ї та соціальної політики:  
[empatia.mpips.gov.pl](http://empatia.mpips.gov.pl),
- інтернет-банкінг,
- платформу електронних послуг ZUS.

Щоб одержати «Сімейний капітал опіки» в максимальному розмірі, тобто 12 000 злотих, один із батьків має подати заяву в період

із першого дня місяця, у якому дитині виповниться 9 місяців, до кінця місяця, у якому дитині виповниться 13 місяців. Якщо заява буде подана після закінчення цього терміну, капітал буде виплачуватися з місяця подачі заяви. У такому разі один із батьків одержить капітал, менший на 500 злотих за кожен минулий місяць від місяця, коли дитині виповнилось 12 місяців.

### **ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!**

**Заяви на «Сімейний капітал опіки» можна подавати тільки в електронному вигляді, а виплата призначеної допомоги відбуватиметься лише в безготівковій формі на вказаний у заяві банківський рахунок.**

Батьки, які не мають номера PESEL, а також особи, які прийняли дитину на виховання, зокрема усиновителі, мають подавати заяву на отримання «Сімейного капіталу опіки» тільки через платформу електронних послуг ZUS.

У разі подачі неправильно заповненої заяви Заклад соціального страхування попросить заявника виправити або доповнити заяву протягом 14 днів із дати отримання прохання. Невиконання прохання призведе до залишення заяви без розгляду, це означає, що орган не буде займатися вашою справою, і ви не дістанете запитувану допомогу.

Якщо заявник подасть заяву без необхідних документів, зокрема, декларацій, Заклад соціального страхування прийме заяву і встановить термін не коротший 14 днів і не довший за 30 днів для доповнення заяви. Невиконання вимог призведе до залишення заяви без розгляду, це означає, що орган не буде займатися вашою справою, і ви не дістанете запитувану допомогу.



На відмову в праві на виплати можна подати апеляцію (упродовж 14 днів із моменту її отримання) до президента ZUS, а потім – скаргу до адміністративного суду.

## 6. ПІДТРИМКА ВІД PFRON ДЛЯ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ, ПРИБУЛИХ З УКРАЇНИ

Державний фонд реабілітації осіб з інвалідністю (PFRON) є державним органом, що підтримує реабілітацію та працевлаштування осіб з інвалідністю в Польщі.

«Допомога громадянам України з інвалідністю» – програма розпочата й реалізується на підставі п. 4 ч. 1. ст. 47 Закону «Про професійну й соціальну реабілітацію та зайнятість осіб з інвалідністю» від 27 серпня 1997<sup>12</sup> р.1 та ст. 34 спецзакону «Про допомогу громадянам України...». Метою програми є надання допомоги громадянам України з інвалідністю, які прибули до Польщі. Програма включає три модулі:

**Модуль 1** – допомога у фінансуванні обов'язкового власного внеску громадян України з інвалідністю в разі купівлі або ремонті медичних виробів, які видаються за приписом;

**Модуль 2** – фінансування або співфінансування витрат воєvodських, повітових чи локальних органів самоврядуваннями у зв'язку із запуском додаткової підтримки для громадян України з інвалідністю;

**Модуль 3** – фінансування реалізації завдань неурядових організацій, спрямованих на надання підтримки громадянам України з інвалідністю.

---

12. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 1997 nr 123 poz. 776; tekst. jedn. Dz.U. 2023 poz. 100).

Допомога за Модулем 1 доступна **громадянам України з інвалідністю, якщо вони відповідають сукупно таким умовам:**

- їхнє перебування на території Республіки Польща визнається законним відповідно до ч. 1 ст. 2 Закону «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави»,
- мають документ, який підтверджує першу або другу групу інвалідності, виданий відповідно до української системи встановлення інвалідності, а в разі його браку –подадуть заяву про наявність у них такого документа.

Це стосується і дітей – у цьому випадку достатньо заяви опікуна про наявність у дитини такого документа (виданого в рамках української системи встановлення інвалідності).

Закон «Про допомогу громадянам України у зв'язку зі збройним конфліктом на території цієї держави» від 12 березня 2022 р. надає право громадянам України на відшкодування вартості медичних виробів на таких же умовах, які мають застраховані особи в Польщі.

Грошова допомога особам з інвалідністю з України надається у вигляді субсидії для **фінансування обов'язкового власного внеску в придбанні або ремонті медичних виробів**, що видаються за призначенням, зазначених у постанові Міністра охорони здоров'я «Про перелік медичних виробів, що видаються за призначенням» від 29 травня 2017 р. (це, наприклад, протези, апарати та ортопедичні протези, колісні візки, тростини, милиці, ходунки, ортопедичне взуття, інфузійні набори для персональних інсулінових pomp, підгузки, катетери, обладнання для стом).

Отже, особи, які користуються Модулем 1, мають право на відшкодування медичних виробів, на які вони одержали призначення від лікаря або медсестри, акушерки, фізіотерапевта або іншої уповноваженої особи. Замовлення на медичні вироби можуть бути оформлені максимум на 12 місяців наперед; на деякі вироби замовлення можна реалізувати повністю або частинами: наприклад, щомісяця, до вичерпання ліміту з призначення (стосується таких виробів, як катетери, підгузки тощо).

Медичні вироби можна придбати або відремонтувати в пунктах, які мають договір із NFZ на реалізацію медичних виробів. Призначення повинно бути підтверджено у воєводському відділі NFZ, якщо на призначенні, отриманому зацікавленою особою, не має штрихкоду, який дає змогу придбати або відремонтувати без підтвердження.

Якщо зацікавлена особа має рахунок-фактуру на придбання або ремонт виробу, і мусила доплатити до граничної ціни, вона може звернутися за грошовою допомогою (до суми власного внеску в ліміті). На підставі рахунку-фактури гроші будуть перераховані в магазин або на рахунок зацікавленої особи (у вигляді готівки або переказу).

Громадянин України може звертатись по матеріальну допомогу в повіті, де він проживає. Установою, куди необхідно звернутися по допомогу, зазвичай є Повітовий центр допомоги родині (PCPR). Після отримання інформації, куди подати заяву про матеріальну допомогу, він подає заяву від свого імені, як отримувач допомоги за програмою, або як опікун неповнолітньої особи.

Шаблон такої заяви (польською та українською мовами) доступний на сайті PFRON: <https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/programy-i-zadania-pfron/programy-i-zadania-real/pomoc-obywatelom-ukrainy-z-niepelnosprawnoscia/dokumenty-programowe/procedury-realizacji-programu/procedury-realizacji-modulu-i/>.

У заяві необхідно вибрати бажану форму перерахування допомоги:

- переказ на рахунок суб'єкта, де здійснювалася купівля або ремонт медичного виробу,
- переказ на банківський рахунок, вказаний у заяві на отримання виплати,
- видача в касі або поштовим переказом (якщо місцева влада дозволяє цю форми виплати).

Заявки на отримання виплати розглядаються на постійній основі. Рішення про призначення виплати приймає повітова влада й повідомляє про ухвалене рішення зацікавлену особу.

Допомога виплачується не пізніше 10 робочих днів із дня ухвалення рішення. Якщо зацікавлена особа дістане відмову, вона може звернутися із заявою до повітової влади з проханням про повторний розгляд її справи.

## ОНЛАЙН-ЗАЯВИ:

**Онлайн-заяви на виплати: «500+», «300+»,  
«Сімейний капітал опіки»** (через портал emp@tia):  
[https://empatia.mpips.gov.pl/;](https://empatia.mpips.gov.pl/)

**Онлайн-заяви на виплату «500+»**  
(в онлайн-банкінгу обраних банків):

PKO Bank Polski:

[https://www.pkobp.pl/klienci-indywidualni/e-urząd/rodzina-500plus/;](https://www.pkobp.pl/klienci-indywidualni/e-urząd/rodzina-500plus/)

Alior Bank:

[https://www.aliorbank.pl/klienci-indywidualni/uslugi/e-urząd/  
program-rodzina-500-plus.html;](https://www.aliorbank.pl/klienci-indywidualni/uslugi/e-urząd/program-rodzina-500-plus.html;)

ING Bank Śląski:

[https://www.ing.pl/indywidualni/aplikacja-mobilna/dodatki/wniosek-  
rodzina-500-plus;](https://www.ing.pl/indywidualni/aplikacja-mobilna/dodatki/wniosek-rodzina-500-plus;)

Mbank:

[https://www.mbank.pl/indywidualny/uslugi/swiadczenia-dla-  
rodzicow/500/;](https://www.mbank.pl/indywidualny/uslugi/swiadczenia-dla-rodzicow/500/)

Bank Millenium:

[https://www.bankmillennium.pl/bankowosc-elektroniczna/millenet-  
dla-klientow-indywidualnych-biznes/rodzina-500-plus;](https://www.bankmillennium.pl/bankowosc-elektroniczna/millenet-dla-klientow-indywidualnych-biznes/rodzina-500-plus;)

**Асоціація правового втручання (SIP)** є неурядовою організацією, статутною метою якої є вжиття заходів для дотримання прав людини та протидія нерівному поводженню. Ми насамперед підтримуємо біженців і біженок, а також мігрантів і мігранток, які перебувають у Польщі.

З початку березня 2022 року SIP веде юридичний портал для організацій, що надають підтримку людям, які тікають з України, у рамках якого:

- ми публікуємо відповіді на найбільш поширені запитання;
- ми публікуємо інформацію про останні зміни в законодавстві;
- організації та неформальні групи мають можливість отримати швидку юридичну консультацію;
- ми пропонуємо семінари для організацій та людей, які допомагають біженцям з України.

Завітайте на: <https://ukraina.interwencjaprawna.pl/>



